

Research Article

ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของชุมชนชาวมอญ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
THE BELIEFS IN ANCESTRAL SPIRIT OF MON COMMUNITY, SAM KHOK
DISTRICT, PATHUM THANI PROVINCE

ศิรดา เทียนขาว^{1*} และ ชัตตศิริ กลังเนียม²
Sirada Tienkow^{1*} and Chatsiri Klungniam²

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1*}

สาขาวิชาภูมิศาสตร์และภูมิศาสตร์สารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย²

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranankhon Rajabhat University,
Bangkok, Thailand^{1*}

Geography and Geo-Information Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranankhon
Rajabhat University, Bangkok, Thailand²

sidasirada@gmail.com^{1*}

Received: 2020-02-26

Revised: 2020-11-09

Accepted: 2020-11-13

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวัฒนธรรมมอญด้านความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ของชุมชนชาวมอญ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรในพื้นที่ชุมชนมอญ ทั้งหมด 15 หมู่บ้าน ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชุมชน การตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ชุมชนและการนับถือผีบรรพบุรุษ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) เพื่อเก็บข้อมูล กิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนและการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานชุมชนและข้อมูลวัฒนธรรมความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ผลการศึกษา พบว่าความเชื่อในการนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี มีการนับถือผีที่ชาวมอญส่วนใหญ่ นับถือสามารถจำแนกได้สามประเภท ได้แก่ ผีบรรพบุรุษ ผีประจำหมู่บ้านและความเชื่อเรื่องโชคลางและสิ่งอัปมงคล ที่ยังคงมีการสืบทอดและปฏิบัติจํานวนทั้งสิ้น 36 พิธีกรรม (ความเชื่อ)

คำสำคัญ: ผีบรรพบุรุษ มอญ ผีมอญ

ABSTRACT

The purpose of this research was to study Mon culture about the beliefs in ancestral spirit of people in Mon community, Sam Khok District, Pathum Thani Province. The researcher selected the sample group by using purposive sampling technique from population in Mon community area, 15 villages, to collect data about identity of community, residential settlement, way of life, culture and tradition, community history, and ancestral spirit beliefs. Data were collected via participatory observation method to collect information about activities in the community and focus group discussion method to examine community fundamental and cultural information about beliefs in ancestral spirit. The result of the study found that the beliefs in ancestral spirit of Mon people in Sam Khok District, Pathum Thani province could be classified into three types as follows: ancestral spirits, village guardian spirit, and belief of superstition and unfortunate, which there were 36 rituals (beliefs) have been inherited and practiced up to present.

Keywords: Ancestor spirit, Mon, Mon spirit

บทนำ

มอญเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอารยธรรมที่รุ่งเรืองมากกลุ่มหนึ่ง โดยมอญได้เริ่มตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยมาเป็นระยะเวลายาวนานโดยการอพยพหลายครั้ง โดยครั้งใหญ่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มาตั้งถิ่นฐานบริเวณริมแม่น้ำสายสำคัญในบริเวณพื้นที่ภาคกลาง เช่น บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก จังหวัดปทุมธานี นนทบุรี สมุทรปราการ กลุ่มชาวมอญเหล่านี้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อและวิถีชีวิต ดังจะเห็นจากประเพณีต่าง ๆ ที่ยังคงมีการปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญจึงนับว่ามีลักษณะเด่นที่น่าสนใจเนื่องจากยังคงอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มและมีการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยด้วยความสามัคคีและรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมไว้

มอญเป็นชนชาติที่ยึดถือและมีความเชื่อเรื่องผีที่โดดเด่นเมื่อไปอยู่ที่ใดก็จะนำพาเอาคติความเชื่อนี้ตามไปด้วย ความเชื่อเหล่านี้เห็นได้จากระเบียบข้อห้าม ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ในวิถีชีวิต ชาวมอญนับถือผี ทั้งผีประจำหมู่บ้านและผีบรรพบุรุษ และมีปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัดไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ใดวัฒนธรรมประเพณีของมอญจึงได้เกิดขึ้นตามท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีชาวมอญไปตั้งถิ่นฐาน ดังเช่น อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ที่การนับถือบรรพบุรุษก็ยังคงมีให้เห็นซึ่งอาจเป็นเพราะชาวมอญได้นับถืออย่างแท้จริงจึงมีการสืบทอดและยังคงอยู่ต่อไป ความเชื่อของคนไทยเชื้อสายมอญในการนับถือผีที่สามารถพบในชุมชนมอญ แบ่งออกเป็นสามประเภทคือ ผีประจำตระกูล, ผีโรงหรือผีบรรพบุรุษ (สะกาว-

กะลัก) ประเภทที่สองคือผีเรือน (กะลัก-ฮ้อย) และประเภทที่สามคือผีศาลเจ้า(ปะจู้) ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสืบทอดการดำรงชาติพันธุ์ของชาวมอญ ได้แก่การที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่เป็นชาวมอญ ทำให้ตนเองมีความรู้สึกว่าเป็นมอญ และการใช้ภาษามอญในการสื่อสารระหว่างกัน เมื่ออยู่ในสังคมของชาวมอญ กับการมีวิถีปฏิบัติของพิธีกรรมในการนับถือผี (इन สนสกุล, 2535)

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการศึกษาวัฒนธรรมมอญ โดยมียัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมมอญด้านความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ของชุมชนมอญ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ที่ยังคงอยู่และมีการปฏิบัติสืบทอดกันมา ซึ่งความเชื่อดังกล่าวถือว่ามีคุณค่าสำคัญจนกลายเป็นสิ่งที่เรียกว่าอัตลักษณ์ที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์มอญที่มีการถ่ายทอดมาสู่คนรุ่นต่อมาและใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต กลายเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมมอญด้านความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษที่ยังคงอยู่ของชุมชนชาวมอญในพื้นที่ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
2. เป็นแนวทางในการการสืบสานและการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของชาวมอญให้คงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบไป

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเชื่อของชาวมอญ ได้แก่ คติความเชื่อของชาวมอญ ผีบรรพบุรุษ

ผีประจำหมู่บ้านโชคลางและสิ่งอัปมงคลของชุมชนชาวมอญ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ที่ยังคงมีการปฏิบัติและสืบทอดในปัจจุบัน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมายว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง สิ่งที่น่าความเจริญงอกงามให้แก่หมู่ คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม คือ การ สั่งสมและสืบทอด จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดพฤติกรรมและผลผลิต ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรค่าแก่การวิจัย อนุรักษ์ พื้นฟู ถ่ายทอด เสริมสร้างและ แลกเปลี่ยน เพื่อสร้างคุณภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิต อย่างมีสุข สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็นพื้นฐานแห่ง อารยธรรมของมนุษยชาติ เป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผน ประเพณีปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด ในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ ยอมรับ และใช้ปฏิบัติรวมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ

กฤษณ ฤทธิ์เดชา (2554) กล่าวว่าถึงวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมอาจเปรียบกับจิตวิญญาณแห่งชาติพันธุ์ซึ่งจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงหน้าที่ นอกจาก

นี้วัฒนธรรมยังหมายรวมถึงภาษาพูด ภาษาเขียน ที่แสดงความเป็นตัวตนของแต่ละท้องถิ่น

จรัญ พรหมอยู่ (2526) ก็ได้กล่าวว่า วัฒนธรรม คือผลรวมของหลายสิ่งหลายอย่างซึ่งช่วยให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ประเภทอื่นๆ และอาจกล่าวได้ว่าช่วยให้มนุษย์มีพฤติกรรมสูงกว่าสัตว์อื่น ๆ ซึ่งได้ทำการสรุปคำจำกัดความในทางสังคมวิทยา ไว้โดยแบ่งเป็นสองช่วงระยะคือ ช่วงแรกในอดีต วัฒนธรรมนั้น คือทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ทั้งในด้านความรู้ ความเชื่อ กฎหมาย ธรรมเนียมประเพณี และสิ่งอื่นๆ ที่เป็นวัตถุสามารถจับแตะต้องได้ และเป็นมรดกตกทอดสืบต่อกันมา

สุพัทธา สุภาพ (2549) กล่าวว่าวัฒนธรรม (Culture) หมายถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มีใช้สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัจชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรม และ/หรือความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ฉะนั้นวัฒนธรรมก็คือระบบในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้น มีใช้ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตามสัจชาตญาณ

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และวันวรร จະณู (2555) อธิบายว่า วัฒนธรรมหมายถึงความเชื่อ คุณค่า ค่านิยม อุดมการณ์ และโลกทัศน์ คือโครงสร้างส่วนบนของสังคม เป็นสิ่งที่ผลักดันเป็นเหตุผลเบื้องหลังการกระทำจากแนวคิดของวัฒนธรรม อันสามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรมเป็น “แนวทางทั้งหมดแห่งการดำเนินชีวิต” ซึ่งรวมถึงกฎกติกาแห่งกิริยามรรยาท การแต่งกาย ศาสนา พิธีกรรม ระบบของความเชื่อและปทัสสถานแห่งพฤติกรรม วัฒนธรรม

จึงเป็นความเจริญงอกงามที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษมาสู่คนรุ่นต่อไป

แนวคิดวิญญาณนิยม (Animism)

พจนานุกรมวิกิพีเดีย (2561) ได้กล่าวถึงแนวคิดด้านวิญญาณนิยม (Animism) มาจากภาษาลาติน: anima ซึ่งแปลความหมายได้ว่า ลมหายใจ วิญญาณ หรือชีวิต คือ ความเชื่อทางศาสนาที่ว่า วัตถุสิ่งของ สถานที่ หรือ สัตว์ทั้งหลายต่างมีสารัตถะทางจิตวิญญาณ (Spiritual Essence) ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ลัทธิวิญญาณนิยมเชื่อว่าสรรพวัตถุและสรรพสัตว์ (ซึ่งรวมถึง ต้นไม้ ก้อนหิน ลำธาร สภาพอากาศ งานหัตถกรรมของมนุษย์ และแม้แต่คำพูด) ล้วนแต่มีวิญญาณ มีชีวิต และ/หรือมีเจตจำนง (Agency) เป็นของตัวเอง ลัทธิวิญญาณนิยมเป็นศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในโลก โดยมีอยู่ก่อนศาสนาจัดตั้งทุกรูปแบบ และถือกันว่าเป็นมุมมอง/ทัศนคติทางจิตวิญญาณ หรือของความเชื่อเหนือธรรมชาติอย่างแรกที่เกิดขึ้นในโลก ซึ่งพบหลักฐานเกี่ยวกับความเชื่อนี้ย้อนหลังไปถึงยุคหินเก่า ซึ่งเป็นสมัยมนุษย์ยังท่องเที่ยวไปตามพื้นที่ต่างๆ เพื่อล่าสัตว์ หรือเก็บรวบรวมของป่า และสื่อสารกับจิตวิญญาณของธรรมชาติ ในแง่ของความเชื่อแบบศาสนาเชมัน (Shaman) หรือลัทธิที่นับถือพ่อมดหมอผีว่าเป็นผู้ที่สื่อสารกับธรรมชาติได้

ธนู แก้วโสภาส (2542) ได้กล่าวว่า มนุษย์ในยุคบุพกาลในดินแดนต่างๆ ทั่วโลกโดยส่วนใหญ่แล้วมีความเชื่อว่า วิญญาณมีอยู่จริงและมีความเป็นอมตะ ซึ่งลัทธิความเชื่อวิญญาณนิยม ต่อมาได้พัฒนามาเป็นรากฐานทางศาสนา ในการแพร่กระจายของวิญญาณนิยม นั้นได้ก่อให้เกิดความ

เชื่อตั้งแต่ อดีตในสังคมยุคเริ่มแรกสืบต่อมา จวบจนสังคมก้าวหน้าในปัจจุบันว่าวิญญาณนั้นมีทั้งที่ดีและชั่วร้าย ที่แฝงอยู่ในสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ภายหลังจากตายวิญญาณจะยังคงอยู่วนเวียนอยู่ในสถานที่เดิม หรือเดินทางไปยังสถานที่ถูกกำหนดไว้ และท้ายสุดเชื่อว่าวิญญาณจะกลับมาเกิดใหม่จากความเชื่อเหล่านี้ ทำให้คนได้ค้นหาวิธีการต่างๆ ในการเข้าถึง โดยได้พัฒนาความซับซ้อนขึ้นมาในรูปแบบของเวทมนต์คาถาพิธีกรรมและความซับซ้อนของศาสนา ตลอดจนได้ก่อให้เกิดการสร้าง ความเกี่ยวพันในการเคารพต่อธรรมชาติ ลัทธิบูชาสัตว์ลัทธิโทเทม และการบูชาขวตฤ

วิทยากร เชียงกูล (2547) กล่าวว่า คติถือผีสางเทวดา วิญญาณนิยม(Animism) มีความเชื่อว่ามีวิญญาณอยู่ในทุกสิ่งทุกอย่างและเป็นตัวกำหนดการคงอยู่ในปรากฏการณ์แต่ละอย่าง คติถือผีสางเทวดาชนิดนี้ เป็นความเชื่อขั้นต่ำสุดในพัฒนาการของมนุษย์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความงมงายและความไม่สามารถจะจัดการกับธรรมชาติได้ ซึ่งความเชื่อนี้ต่อมาได้พัฒนาเป็นศาสนาและเป็นลัทธิจิตนิยม และ ญาณนิยม (Mysticism) หมายถึง ทัศนะที่มีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อในความ เป็นไปได้ของการติดต่อสัมพันธ์ทางจิตวิญญาณระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าหรือปรากฏการณ์นอกเหนือธรรมชาติอื่นๆ

แนวคิดของความเชื่อ

ทัศนีย์ ทานตวณิช (2523) กล่าวว่า ความเชื่อ คือการยอมรับนับถือว่าเป็นความจริง หรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้หรืออาจไม่มี หลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงได้

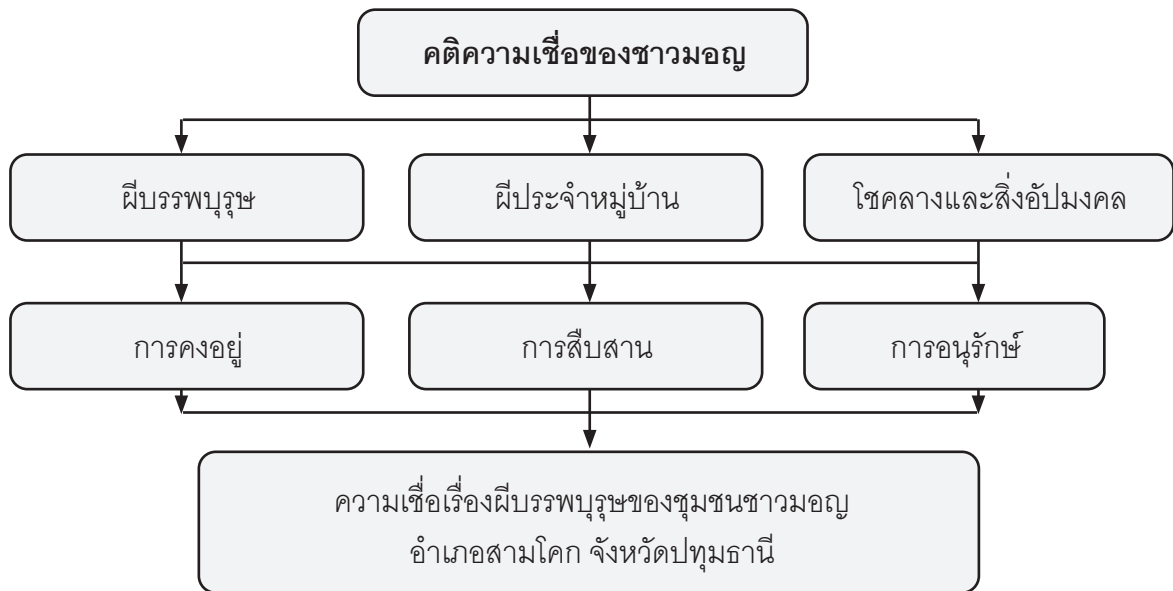
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525) ให้ความหมายไว้ว่า “เชื่อ” หมายถึง เห็นตามด้วย มั่นใจ และไว้ใจ

ชลอ บุญช่วย (2530) กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึงการยอมรับที่แสดงถึงความจงรักภักดี ความศรัทธา และการยอมรับในอำนาจชั้นลับอื่นๆ

ธวัช ปุณโณทก (2530) ให้ความหมายไว้ว่า ความเชื่อ คือ การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์ แม้ว่า พลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงแต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับ และให้ความเคารพยำเกรง

นันทนา ขุนภักดี (2530) ได้ศึกษาความเชื่อของคนไทยในอดีตและกล่าวสรุปไว้ว่า ความเชื่อหมายถึงสภาพที่บุคคลให้ความมั่นใจ เห็นคล้อยตามและพร้อมที่จะปฏิบัติตามสิ่งหนึ่งสิ่งใด แล้วนำไปถ่ายทอดให้บุคคลอื่นได้ทราบเพื่อต้องการให้เกิดความมั่นใจเห็นคล้อยตามและปฏิบัติตาม ด้วยโดยไม่คำนึงว่าความเชื่อนั้น ๆ จะมีเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้หรือไม่ก็ตามและ ชี้ให้เห็นว่าความเชื่อของคนมีมูลเหตุมาจากความไม่รู้ เพราะความไม่รู้ทำให้เกิดความกลัว เมื่อมีความกลัวแล้วจึงคิดสร้างความเชื่อขึ้นมาเพื่อให้เป็นที่พึ่งทางใจ

จากแนวคิดของความเชื่อสามารถสรุปได้ว่า ความเชื่อ หมายถึงการยอมรับข้อเสนออย่างใดอย่างหนึ่งว่าเป็นความจริง การยอมรับนี้อาจเกิดจากสติปัญญา เหตุผลหรือ ศรัทธา โดยไม่ต้องมีเหตุผลใด ๆ รองรับก็ได้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดคติความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของชุมชนชาวมอญ

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาวัฒนธรรมมอญด้านความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ชุมชนมอญ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานีเป็นงานวิจัยเชิงมานุษยวิทยา (Anthropology) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลเพื่อให้ข้อมูลวิจัยมีความสมบูรณ์เพียงพอ การเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ในลักษณะการสัมภาษณ์และการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Interview or Focused Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นผู้วิจัย จึงได้ศึกษาวิธีการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

จากประชากรที่เป็นชาวมอญ และผู้นำชุมชน ผู้ประกอบพิธีกรรม ในพื้นที่อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ทั้งหมด จำนวน 80 กลุ่มตัวอย่างจาก 15 หมู่บ้าน ได้แก่ ท้ายเกาะใหญ่ เมตารวงศ์ วัดพลับ ศาลาแดง เจดีย์ทอง บ้านแดง บ้านกลาง บ้านอำพู บ้านโพธิ์ บ้านทองคั่ง สวนมะม่วง สามเรือน บ้านตากแดด บ้านสามโคก บ้านกระแซง ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชุมชน วิถีชีวิต การตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย ภูมิทัศน์ชุมชน ถิ่นปฏิบัติ ประเพณีวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ชุมชน และการนับถือผีบรรพบุรุษ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีการรวบรวมข้อมูล ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าและนำมาสรุปโดยใช้โครงสร้างทางความคิดเรื่องการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis: Context Input

Process Output) โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลที่ไม่ปรากฏในเอกสาร โดยเฉพาะเหตุการณ์ความรู้ท้องถิ่นที่ซ่อนอยู่ในบรรทัดฐานการกระทำที่มาจากวัฒนธรรมการนับถือผีของชาติพันธุ์มอญ ภูมิปัญญาและสภาพความเป็นจริงของชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มายืนยันกับเอกสารและข้อมูลที่มีอยู่ ซึ่งจะให้เห็นภาพของวัฒนธรรมการนับถือผีของชาวมอญ โดยมีรายละเอียดในการวิจัยภาคสนาม ดังนี้

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อเก็บข้อมูล กิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาสภาวะพื้นฐานทาง ชุมชน วิธีการ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างปราชญ์ชุมชน วัด ชาวบ้าน นักวัฒนธรรมชุมชน และการสนทนากลุ่มย่อยกับประชากรที่สนใจทั่วไปแบบไม่เป็นทางการ เพื่อศึกษาสภาวะพื้นฐานชุมชนและข้อมูลวัฒนธรรมความเชื่อของท้องถิ่น

3. การบันทึกภาคสนาม (Field Note) ใช้บันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ตลอดจนข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน และผู้อาวุโส

4. การสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ คนในชุมชน ผู้นำชุมชน หัวหน้าส่วนราชการในตำบลสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยผู้วิจัยเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเก็บข้อมูล ด้วยการใช้แนวคำถามการสัมภาษณ์ (Interview Guide) โดยผู้วิจัยได้จัดบันทึกลงสมุด

และบันทึกเสียง การสนทนาด้วยเครื่องบันทึกเสียงขนาดเล็ก มีการจัดบันทึกในประเด็นสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์ที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่าง ๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับขั้นตอนนี้แบ่งตามประเภทข้อมูลที่ได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษาข้อมูลประกอบไปด้วยผลงานการศึกษาค้นคว้าและวิจัย เช่น ตำรา บทความ รายงานวิจัย ผลงานการศึกษาค้นคว้าและเอกสารประเภทจดหมายเหตุและตำนานประวัติศาสตร์ที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้ศึกษาได้ออกภาคสนามตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญแบบไม่เป็นทางการ โดยเน้นการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วยข้อมูลที่ได้มาจากการบอกเล่า การให้สัมภาษณ์การแสดงความคิดเห็น และการสนทนากลุ่มย่อย

2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์และกระบวนการที่มองเห็นในขณะที่ทำการวิจัยพร้อมกับการจัดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตนำมาเชื่อมโยงกับประเด็นของวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ

4. วิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยวัฒนธรรมการนับถือผีบรรพบุรุษของชุมชนชาวมอญ อำเภอสามโคก จังหวัด

ปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎี ดังที่กล่าวไว้เป็นเครื่องมือนำร่องในการเก็บข้อมูลวิธีการที่หลากหลายโดยวิเคราะห์ข้อมูล คือ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ประวัติของอำเภอสามโคก

อำเภอสามโคกเดิมเป็น “เมืองสามโคก” เพราะมีโคกโบราณอยู่ในเมือง 3 แห่ง เมืองสามโคกเป็นเมืองเก่าแก่ปรากฏหลักฐานเมื่อหลังแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ครั้นกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ที่ตั้งดั้งเดิมของเมืองสามโคกอยู่ที่บริเวณวัดพญาเมือง (ปัจจุบันเป็นวัดร้างอยู่ใกล้ ๆ กับวัดป่าจั่ว) เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ. 2112 เมืองนี้ได้ร้างไป จนถึง พ.ศ. 2203 ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สมิงเปอกับพรรคพวกมอญด้วยกัน 11 คน ได้พาครอบครัวมอญประมาณหมื่นคนอพยพหนีการกดขี่ของพม่าเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารสมเด็จพระนารายณ์

มหาราช พระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ “บ้านสามโคก” ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก (บริเวณระหว่างวัดตำหนักกับวัดสะแก) ชุมชนมอญได้ขยายตัวเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ จึงได้ตั้งเป็นเมืองขึ้นในบริเวณใกล้กับวัดสิงห์และใช้ชื่อว่า “เมืองสามโคก” ซึ่งปัจจุบันคืออำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยมีหมู่บ้านที่ชาวมอญรวมกันอยู่เป็นหมู่บ้านใหญ่ ๆ ในปัจจุบันนี้ มีทั้งหมด 15 หมู่บ้าน ได้แก่ ท้ายเกาะใหญ่ เมตารังค์ วัดพลับ ศาลาแดง เจดีย์ทอง บ้านแดง บ้านกลาง บ้านอำพู บ้านโพธิ์ บ้านทองคั่ง สวนมะม่วง สามเรือน บ้านตากแดด บ้านสามโคก บ้านกระแซง

การถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ในส่วนของ การวัฒนธรรมการนับถือผีบรรพบุรุษของชุมชนชาวมอญ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี จากการสำรวจพบว่า มีการนับถือผีบรรพบุรุษ ผีประจำหมู่บ้านและความเชื่อเรื่องผีและโชคลาง (รายละเอียดตารางที่ 1) ที่ยังคงมีการสืบทอดและปฏิบัติจำนวนทั้งสิ้น 36 ประเภท โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ประเพณีมอญที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผีบรรพบุรุษที่ยังคงปฏิบัติในอำเภอสามโคก

ลำดับที่	ประเพณีที่มีการปฏิบัติ	ผู้ปฏิบัติ			
		รุ่นปู่ย่า	รุ่นพ่อแม่	รุ่นลูก	รุ่นหลาน
1	สงกรานต์	✓	✓	✓	✓
2	สารทมอญ	✓	✓		
3	ไหว้ผีเรือน	✓			
4	ตักบาตรข้าวสาร		✓		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ประเพณีที่มีการปฏิบัติ	ผู้ปฏิบัติ			
		รุ่นปู่ย่า	รุ่นพ่อแม่	รุ่นลูก	รุ่นหลาน
5	ตักบาตรถั่วพู		✓		
6	สงฆ์ข้าวแช่	✓	✓	✓	✓
7	แห่โพน	✓	✓	✓	✓
8	ธงตะขาบ		✓		
9	ถือผีประจำหมู่บ้าน/ศาล			✓	✓
10	ผีกระเจาดที่บางระปือ			✓	✓
11	ผีหม้อ			✓	✓
12	หีบผ้าผีมอญ			✓	✓
13	ผีกระดัง			✓	✓
14	ลอยเคราะห์บ้านตากแดด			✓	✓
15	ตักบาตรพระร้อยองค์	✓	✓	✓	
16	ทำบุญกระดูก/บังสกุล	✓	✓	✓	✓
17	ตักบาตรน้ำผึ้ง	✓	✓	✓	✓
18	ลูกชายคนโตต้องสืบสกุล			✓	✓
19	ผู้หญิงห้ามเล่นตุ๊กตา		✓	✓	✓
20	ไม่เชือดไก่ในบ้าน	✓	✓	✓	✓
21	ผีเต่า/ห้ามจับ/เลี้ยงเต่า	✓	✓	✓	✓
22	ไหว้ผีปู	✓	✓	✓	✓
23	ให้ลูกหลานไว้ผมจุก	✓	✓	✓	✓
24	ไม่เอาโลงศพเข้าบ้าน	✓	✓	✓	✓
25	ถ้าทำผิดข้อห้ามจะป่วยไข้		✓	✓	✓
26	พิธีรำเจ้าหลังสงคราม			✓	✓
27	รำผีมอญ	✓	✓	✓	✓
28	ไหว้ผีบรรพบุรุษ	✓	✓	✓	✓
29	สืบต่อหิ้งผีบ้านผีเรือน	✓	✓	✓	✓
30	ลาบวชที่เสาเอกบ้าน				✓
31	การเส้นไหว้ด้วยหัวเต่า/ หัวไก่			✓	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ประเพณีที่มีการปฏิบัติ	ผู้ปฏิบัติ			
		รุ่นปู่ย่า	รุ่นพ่อแม่	รุ่นลูก	รุ่นหลาน
32	ส่งต่อผ้าฝั่มอญ		✓		
33	ฝั่มอญ	✓	✓	✓	✓
34	ออกศาล		✓		
35	ห้อยประจู้		✓		
36	รำสามภาค			✓	✓

การนับถือผีบรรพบุรุษ

ผีบรรพบุรุษคือผีประจำตระกูลเป็นผีที่บุคคลในตระกูลนั้นจะต้องให้ความสำคัญและเคารพนับถือเป็นอย่างมาก ในระบบการสืบทอดผีบรรพบุรุษของชาวมอญจะต้องเป็นบุตรชายคนโตของตระกูล หากคนโตของตระกูลไม่ใช่บุตรชายก็สามารถเป็นบุตรคนต่อไปได้เพียงแต่จะต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น ในระบบการสืบทอดของการนับถือผีจะต้องยึดตามสายนามสกุลของคนที่ใช้เท่านั้น ในส่วนของบุตรสาวหากมีการออกเรือนก็จะถือว่าได้ขาดจากสายตระกูลของตนและไปนับถือผีในสายตระกูลของสามี สำหรับสะใภ้ที่แต่งงานเข้าก็จะเข้ามารับนับถือผีตามสายตระกูลของสามีและถือเป็นการขาดจากตระกูลเดิม การนับถือผีบรรพบุรุษของชุมชนชาวมอญสามโคกได้รับมาจากการถ่ายทอดของบรรพชนนั้นจะประกอบไปด้วยความเชื่อ ประเพณีต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญู ค้ำครองคนในบ้าน การปกป้องรักษา ทำมาค้าขึ้น การดำรงชีวิต ความเชื่อเรื่องการค้ำครองจะมีการถือผ้าฝั่มอญตามลูกผู้ชายคนแรก ส่วนผู้หญิงต้องทำการส่งผี การรำขอขมาในทุก ๆ ปี

เพื่อไม่ให้มีคนในบ้านเจ็บป่วย มีการไหว้เสกเอกของบ้านเรือน การไหว้เสกเอกเมื่อจะลาบวช นอกจากนี้มีการถือหลักปฏิบัติ คำพูด การกระทำของคนท้องถิ่นที่มีการปฏิบัติตามกันมาจากรบรรพบุรุษ ประเพณีส่งข้าวแช่ การพูดภาษามอญกันในชีวิตประจำวัน (แต่ปัจจุบันเหลือผู้ใช้ภาษามอญน้อยมาก) ได้รับการสืบทอดมาจากรบรรพบุรุษ การสืบทอดกันมาใช้วิธีการจากการบอกต่อ

ผีประจำหมู่บ้าน

ชาวมอญมีความเชื่อว่าผีประจำหมู่บ้านเป็นผีที่คอยช่วยเหลือ ปกป้อง ค้ำครองในกลุ่มชนชาวมอญ หรือกลุ่มหมู่บ้าน สามารถดูแลรักษาให้ชาวมอญในชุมชนอยู่ได้อย่างร่มเย็นเป็นสุขและเป็นที่เคารพสักการะ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในชุมชน การแสดงความเคารพนับถือของชาวมอญที่มีต่อผีประจำหมู่บ้านในทุก ๆ ปีจะมีการเช่นไหว้ผีด้วยเบ็ด ไก่ ข้าวปากหม้อ

โชคลางและสิ่งอัปมงคล

ชาวมอญสามโคกมีความเชื่อเรื่องต่างๆ ที่เป็นข้อห้ามและสิ่งที่ต้องปฏิบัติเช่น ไม่ควรเอาเตาเข้าบ้าน ห้ามจับเตา หรือห้ามเช็ดเตา ไก่ ลูกหลานไว้

ผมจุก ห้ามเอาเต่าเข้าบ้านเพราะเต่าเหม็น ผู้หญิงห้ามเล่นตุ๊กตา ให้ลูกหลานไว้ผมจุก เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์คุณประพัฒน์ กองศรี กรรมการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี และอดีตประธานสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการประกอบพิธีกรรมของชุมชนมอญ พบว่า ได้มีหลักเกณฑ์ในการคัดสรรบุคคลเข้าเรียนรู้วิชาการเป็นโต้้วหรือคนทรงเพื่อประกอบพิธีกรรมการนับถือผีบรรพบุรุษ สรุปได้ 3 ประการ คือมีความสามารถด้านภาษามอญ การมีใจรักในวิชาการแขนงนี้ และต้องมีความประพฤติดี โดยจะต้องมีความรู้ความสามารถในการสื่อสารภาษามอญทั้งการพูด และการฟังได้ดี เพราะในการประกอบพิธีกรรมทุกครั้งจะต้องใช้ภาษามอญในการสื่อสารระหว่างผู้ประกอบพิธีกรรม กับผีบรรพบุรุษ และลูกหลานในตระกูลผีเป็นผู้ที่มีความสนใจและมีความต้องการอย่างแท้จริงในการที่จะรับการถ่ายทอดวิชาและการพิจารณาถ่ายทอดวิชาจะให้แก่คนในครัวเรือนของโต้้วคนเดิมก่อนเป็นลำดับแรก เมื่อในครัวเรือนไม่มีผู้ที่สืบทอดวิชา ก็จะถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนซึ่งมีฐานะเป็นลูกหลานหรือเครือญาติลำดับถัดไป และคนภายนอกที่มาศึกษาขอเรียนวิชา ซึ่งในบางครั้งคนภายนอกที่มาขอสืบทอดวิชาอาจไม่ได้รับการพิจารณาถ่ายทอดทำให้ความรู้ขาดการสืบทอดในกรณีที่ผู้ที่เป็นโต้้วไม่มีทายาทโดยตรงและประการสุดท้าย คุณสมบัติหลักที่สำคัญของผู้รับการถ่ายทอดวิชาที่จะขาดเสียไม่ได้คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติปฏิบัติดี มีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อสังคม เนื่องจากการเป็นโต้้วหรือคนทรงเป็นการงานอันเป็นการช่วยเหลือสังคม ไม่มีรายได้หรือ

ค่าตอบแทน ดังนั้น จึงเป็นงานที่เสียสละต่อชุมชนและสังคมเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่โต้้วหรือคนทรงคนเดิม ซึ่งเป็นผู้อาวุโสของชุมชนจะพิจารณาในการรับผู้ใดเข้าเป็นศิษย์หรือผู้สืบทอดวิชา เข้าประกอบการศึกษา (ประพัฒน์ กองศรี, 2561)

อภิปรายผลการวิจัย

ชาวมอญสามโคกมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษว่า ผีบรรพบุรุษของชาวมอญจะเป็นที่พึ่งทางใจ เมื่อชาวมอญประสบปัญหา โดยเชื่อว่าผีบรรพบุรุษมีหน้าที่ให้คุณ ให้โทษแก่ลูกหลานในตระกูล เมื่อบรรพบุรุษเปลี่ยนสถานะเป็นผี จะมีอิทธิฤทธิ์ที่ไม่สามารถมองเห็นได้ ทำให้คนในตระกูลไม่กล้าทำความผิด ส่งผลให้ลูกหลานในตระกูลประพฤติตนอยู่ในทำนองคลองธรรม ผีบรรพบุรุษของแต่ละตระกูลจึงมีหน้าที่ควบคุมดูแลสมาชิกในตระกูลตน ปกป้องคุ้มครองภัยอันตรายให้แก่ลูกหลาน ให้ความช่วยเหลือเมื่อคนในตระกูลเดือดร้อน ดูแลมิให้สมาชิกในตระกูลทำผิดศีลธรรมที่กำหนดไว้ ส่งผลให้สังคมโดยรวมสามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข สืบทอดความรัก ความสามัคคี ความเป็นญาติพี่น้อง สามารถอยู่ร่วมกันโดยเป็นไปตามข้อกำหนดที่วางไว้

ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของชาวมอญสามโคก สามารถจำแนกความเชื่อได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ผีบรรพบุรุษ ผีประจำหมู่บ้านและความเชื่อเรื่องโชคลางและสิ่งอัปมงคล ที่ยังคงมีการสืบทอดและปฏิบัติจำนวนทั้งสิ้น 36 พิธีกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริรัตน์ แอดสกุล (2542) ได้ทำการศึกษาถึง การอ้างเอกลักษณ์ทาง

วัฒนธรรมของชาวมอญบ้านม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ช่วยให้เกิดการธำรงเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ เกิดจากการที่มีบรรพบุรุษที่เป็นคนมอญสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน และการที่ได้ตั้งถิ่นฐานในถิ่นเดิมอย่างต่อเนื่องยาวนาน จึงก่อให้เกิดความผูกพัน และสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นแก่ชาวมอญ ซึ่งในกรณีมอญสามโคก ที่มีการคงอยู่ของความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษเกิดจากการได้รับความรู้ในเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษ และวิธีการในการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยการบอกต่อหรือส่งของต่อกันมาได้ความรู้มาจากคนเฒ่าคนแก่ปู่ย่าตายาย พ่อแม่ผ่านวิธีการบอกเล่าและการปฏิบัติ การให้ความรู้ จากการสอนและกระทำตามกันสืบต่อกันมาเรื่อย ๆ จากรุ่นสู่รุ่นให้การทำพิธีกรรมแล้วให้ลูกหลานสืบทอดต่อกัน รวมถึงการเห็นแบบอย่างจากชาวบ้านที่เป็นมอญต้นแบบที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในถิ่นฐานดั้งเดิมที่ให้คำสั่งสอนและการปฏิบัติตามแล้วปฏิบัติที่สืบทอดต่อกันมาและพัฒนามาเป็นความเชื่อของท้องถิ่น

ด้วยเหตุนี้ชาวมอญจะยึดถือในกฎข้อห้ามที่ไม่พึงปฏิบัติโดยเคร่งครัด ซึ่งถือว่าเป็นผลประโยชน์อย่างหนึ่งที่ทำให้ชาวมอญไม่กล้าที่จะทำผิดกฎโดยพลการ เพราะมีความเคารพยำเกรง และกลัวผีบรรพบุรุษจะลงโทษ จึงมีการปฏิบัติตนอยู่ในกฎข้อห้ามอย่างจริงจัง การนับถือผีบรรพบุรุษ

ถือว่าเป็นกุศโลบายในการสร้างความผูกพันกัน ในระบบเครือญาติ และเพื่อให้เกิดความสามัคคี ในความเป็นญาติที่นับถือผีเดียวกัน ซึ่งถือเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมของชุมชนชาวมอญ สามโคกที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของชุมชนชาวมอญ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 ควรมีการศึกษารวบรวมจัดทำฐานข้อมูลด้านวัฒนธรรมมอญในด้านต่างๆ และเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อที่เข้าถึงง่าย เพื่อเป็นการเผยแพร่และให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง

1.2 ควรมีการบันทึกวิถีปฏิบัติหรือเทียบเคียงการปฏิบัติในพิธีและประเพณีต่างๆ ให้มีความสอดคล้องตรงกันในแต่ละชุมชน เนื่องจากในประเพณีและพิธีกรรมบางอย่าง ในบางท้องถิ่นมีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างออกไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงกระบวนการยอมรับ รับรู้ในอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ เพื่อเป็นแนวทางในการนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการกระบวนการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญให้คงอยู่สืบไป

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, วันวร จະณู. (2555). **แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (2556). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. (2561). **แนวคิดด้านวิญญาณนิยม (Animism)**. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2561,
จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%8D%E0%B8%8D%E0%B8%B2%E0%B8%93%E0%B8%99%E0%B8%B4%E0%B8%A2%E0%B8%A1>

REFERENCES

- Adsakul, S. (1999). **The Beliefs of Ghosts and Spirits of Mon Group**. Asia Paridarsana Journal. 21, 61-72.
- Chiengkul, W. (2004). **Dictionary of Political and Social Philosophy**. Bangkok: Saitharn Publishing. (in Thai)
- Deelart, K. (2011). **The Roles of Community Leaders toward the Conservation of Mon Culture and Customs in Nakhonchum District, Amphoe Ban Pong, Ratchaburi Province**. Master of Business Administration Program, Faculty of Management Science, Silpakorn University. (in Thai)
- Khewopars, T. (1999). **World History**. Bangkok: Sukkhapabjai Publishing.
- Pongprayoon, C. (1993). **Human Settlements: Theory and Practice**. Bangkok: Department of Geography, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Satsanguan, N. (1995). **Cultural Anthropology**. Bangkok: Faculty of Political Science, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Sonsakul, C. (1992). **Mon Ethnic Identity and Assimilation: A case study of Mon in Bang Khan Mak Community, Lop Buri Province**. Master of Anthropology, Department of Sociology and Anthropology, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Suppradit, D. (2001). **The Ritual Spirit Dances: A case study of Mon Music and Rum Chaophoor Ceremony of Mon**. Master of Arts in Ethnomusicology, Srinakharinwirot University. (in Thai)